

İSRAİL'DE SEÇİMLER: AŞIRI SAĞIN YÜKSELİŞİ

Kadriye Sınmaz

Referans için: Sınmaz, Kadriye. "İsrail'de Seçimler: Aşırı Sağın Yükselişi". İNSAMER Analiz. 16.11.2022. Analiz

1 Kasım'da İsrail'de son üç buçuk yıldaki beşinci genel seçim gerçekleştirildi. Daha önceki seçimlerden sonra ya hükümet kurulamamış ya da kurulan hükümetlerin ömrü kısa olmuştu. En son 23 Mart 2021'deki seçimin ardından kurulan ve kendilerini "Değişim Koalisyonu" olarak takdim eden hükümetin ömrü de tahmin edildiği üzere uzun olmadı ve sadece bir yıl sürdü. Sağ, sol, merkez kanttaki siyasi partilerden ve ilk defa bir İslamcı-Arap partiden olmak üzere toplam sekiz grubun yer aldığı ve Naftali Benett-Yair Lapid ikilisinin liderlik ettiği koalisyon, Batı Şeria'da yaşayan 500.000 Yahudi yerleşimciye özel haklar tanıyan "Yerleşimci Yasası"nı meclisten geçiremediği için yeni bir seçime gitmek zorunda kaldı. 1 Kasım'da gerçekleş-

şen son seçimler İsrail siyasetindeki iktidar ve muhalefet rollerinin bir kez daha değişmesine yol açtı ve birçok kişi tarafından siyasi hayatının sonuna geldiği iddia edilen Netanyahu'nun ikinci defa geri dönüşüne sahne oldu. Bununla birlikte seçim sonuçları; solun gerilemesi, sağ kanada artan rağbet ve bunun ülke içindeki farklı gruplara etkileri, nasıl bir dış politika izleneceği gibi birçok tartışmayı da beraberinde getirdi.

Katılım oranının %70,6 olduğu seçimlerden Netanyahu bloğu 52'ye karşılık 64 milletvekili kazanarak mutlak bir galibiyetle ayrıldı. Yair Lapid'in partisi Yesh Atid vekil sayısını 17'den 24'e çıkartarak önemli bir başarı elde etse de Netanyahu karşıtı blok net bir başarı-

sızlık yaşadı. Öte yandan Beny Gantz'ın Ulusal Birlik ve Avigdor Liberman'ın İsrail Evimiz partileri oy oranlarında düşüş yaşasalar da bu radikal bir gerileme olmadı. Fakat İsrail solunun temsilcisi İşçi Partisi ve Meretz'e verilen desteğin azalması, genel sonuçları etkileyen önemli gelişmelerden biri oldu. Seçim barajını güçlükle geçen İşçi Partisi'nin daha önce yedi olan vekil sayısı dörde inerken Meretz barajı geçemedi.

En önemli gelişmelerden biri de İsrail'deki Filistinlileri temsil eden partiler arasında yaşandı. 2021'deki seçimlerde Mansur Abbas liderliğindeki Ra'am, Arapları temsil eden partileri bünyesinde toplayan Ortak Liste'den ayrılmış ve dört vekille hükümetin ortaklarından biri olmuştu. Son seçimlerde oylarını arttırarak beş milletvekili kazansa da Ortak Liste'deki yeni ayrılmalar Arapların meclisteki toplam temsiliyetini düşürdü. Hadash ve Taa'al birlikte girdikleri seçimden beş milletvekili kazanırken tek başına seçime giren Balad barajın altında kaldı.

Meretz ve Balad'ın 275.000'den fazla oy almalarına rağmen barajı geçememeleri Netanyahu bloğuna avantaj sağladı. Ayrıca Değişim Koalisyonu'nun ilk başbakanı ve sağcı parti Yamina'nın lideri Bennett'in siyasetten çekilmesi de seçmenin bir kısmının Likud'a yönelmesine yol açtı. Netanyahu karşıtlarının kendi aralarında birlik kuramamasının ve Yair Lapid'in kendi partisi özelinde bir kampanya süreci yürüterek seçmenini küçük partilere yönlendirmemesinin sağ partilerin seçimleri kazanmasında etkili olduğu değerlendiriliyor.

Öte yandan bütün bu koşullara rağmen Netanyahu önceki seçimlere göre vekil sayısını sadece iki sandalye arttırarak 32'ye çıkardı.

Pandemi ve sonrasında yaşanan ekonomik kriz, akabinde Rusya-Ukrayna Savaşı'yla daha fazla hissedilen güvenlik tehdidi, dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi İsrail'de de sağa eğilimi arttırmış durumda. Netanyahu da yoğun bir seçim kampanyası ile kendi bloğunu yönlendirerek artan sempatiyi iyi kullandı ve neticede sağ partilerin oylarında genel bir artış yaşandı. Fakat seçimin temel belirleyicisi, oy oranını önceki döneme göre ikiye katlayan Dinî Siyonizm ittifakı oldu.

Bezalel Smotrich ve Itamar Ben-Gvir liderliğindeki Dinî Siyonizm, önceki seçimlerde 6 olan milletvekili sayısını 14'e çıkartarak parlamentodaki en büyük üçüncü grubu oluşturdu. Sağın en ucunu temsil eden ve aşırı görüşlerini sergilemekten çekinmeyen bu iki isme desteğin radikal şekilde artması, İsrail'de birçok tartışmayı beraberinde getirdi. Parti mensuplarında Filistin topraklarının tamamını "İsrail yurdu" olarak tanımlayan ve işgal altında yaşayan Filistinlilere yaşam hakkı tanımayan bir anlayış hâkim. Toplantılarında "Filistinlilere ölüm" sloganlarının duyulduğu grubun bazı üyelerinin kurduğu partinin İsrail'de bile yasa dışı ilan edilen Meir Kahane ile anılan "Kahanizm" ideolojisine sempati duyduğu biliniyor.

Son yıllarda Dinî Siyonizm'in yükselişine paralel şekilde öne çıkan isimlerden biri de Itamar Ben-Gvir. Batı Şeria'daki Kiryat Arba

olarak bilinen yerleşim biriminde yaşayan ve Mescid-i Aksa'ya sık sık baskınlar düzenleyen bir avukat olan Ben-Gvir, Müslümanlara yönelik terör saldırısında bulunan Yahudilerin avukatlığını yapıyor; Filistin genelindeki yerleşimci şiddetine destek olmak için Şeyh Cerrah Mahallesi olayları sırasında görüldüğü üzere eline silah almaktan dahi çekinmiyor. İzak Rabin'in öldürülmesi sürecinde şiddet eylemlerini teşvik ettiği iddia edilen Ben-Gvir'in, 1990'lı yıllarda terör örgütü Kah Hareketi'nin de bir üyesi olduğu belirtiliyor. 1994 yılında el-Halil'deki İbrahim Camii'nde katliam gerçekleştiren Baruch Goldstein'e hayranlığı da bilinen Ben-Gvir'in aşırı eylemleri sebebiyle birçok defa hakkında soruşturma açılmış olsa da şimdiye kadar herhangi bir ceza almış değil.

Partinin diğer lideri Smotrich hakkında ise 2005 yılında Gazze'deki yerleşimlerin tahliyesi sürecinde bir otoyolda bombalı saldırı planladığı yönünde iddialar var. Smotrich ve Ben-Gvir, yerleşim birimlerinin genişletilmesi, güvenlik güçlerinin kontrol edilmesi ve Filistinlilere daha fazla baskı uygulanması için savunma, içişleri, adalet gibi ülke içinde etkili olabilecekleri bakanlıkları istiyor.

Daha önce birçok kesim tarafından tepkiyle karşılanan bu isimlerin bugün makbul siyasetçiler hâline gelmesi ve ülke yönetiminde güç elde etmesi, yeni kurulacak sağ hükümetin hem iç siyasette hem Filistinlilere yönelik yaklaşımda hem de dış politika tercihlerinde atacağı adımların farklı sonuçları olacağı tahmin ediliyor. Netanyahu'nun ılımlı kanadı temsil eder pozisyonda kaldığı aşırı sağ un-

surların yoğunlukta olduğu hükümetle birlikte, ülke içinde İsrail'in "karanlık çağlara" geri döneceği, demokrasi kavramının tartışmalı hâle geleceği ve özgürlüklerin kısıtlanacağı eleştirileri yapılıyor. Dinî Siyonizm liderlerinin resmî görevlere geldiklerinde daha ılımlı politikalar yürütebilecekleri yönünde bazı değerlendirmeler olsa da mevcut söylemlerini sürdürmeleri ve Netanyahu üzerinde baskı oluşturmaları hâlinde, İsrail içerisinde farklı siyasi görüşe sahip gruplar arasındaki çatışmaların artabileceği ve ülkenin kurucu ideolojisi olan sol ve merkez partilere destek veren kesimin ülke politikalarına yabancılaşabileceği belirtiliyor.

Filistinliler ise, her ne kadar aşırı sağcı unsurlar bulundursa da yeni kurulan hükümetin önceki hükümetlerden farklı olacağını düşünüyor ve yeni durumu "gardiyanın değişmesi" olarak değerlendiriyor. Lapid iki devletli çözümü savunan ve belli oranda Filistinlilerin haklarını tanıyan bir siyasetçi profili çizmesine rağmen bu yönde bir adım atmamış, üstelik 2022 yılı Batı Şeria açısından son zamanların en kanlı yılı olmuştu. Fakat önümüzdeki süreçte Ben-Gvir ve Smotrich'in Filistinlilere yönelik ırkçı eylem ve söylemlerini sürdürmeleri durumunda Batı Şeria'da hâlihazırda tırmanan gerilimin daha da artacağı, bunun da büyük eylemlere yol açabileceği belirtiliyor.

Netanyahu'nun kuracağı yeni hükümetle ilgili en çok tartışılan konulardan biri de dış politikada nasıl bir yöntem izleneceği. Lapid-Bennett yönetiminde -Cumhurbaşkanı Herzog'un da katkılarıyla- Türkiye ile ilişkilerde gelişme

kaydedilmiş, karşılıklı büyükelçiler atanmış; Lübnan'la deniz yetki alanı ile ilgili uzun zamandır süren tartışmalar yapılan anlaşmayla nihayete ermişti. Netanyahu'nun bu kazanımları koruması bekleniyor, ancak yeni hükümetin Filistinlilere yönelik sert bir politika izleyip şiddet uygulaması durumunda İsrail-Türkiye ilişkilerinin olumsuz etkileneceği belirtiliyor. Ayrıca İran'a yönelik söylemin daha da sertleşeceği ve İran'ı baskı altına almak için yeni adımlar atılacağı tahmin ediliyor. Bu bağlamda İran'la iş birliğini arttıran Rusya ile ilişkilerin seyri ve Ukrayna'nın silah desteği talebine verilecek yanıtın yeni koalisyon hükümetini zorlayacak başlıklardan olacağı belirtiliyor.

Netanyahu'nun kuracağı yeni hükümette önemli sorun alanlarından birinin de ABD ile ilişkiler olması bekleniyor. İsrail siyasetinde aşırı sağın yükselişi ABD-İsrail ilişkilerini temelden sarsmasa da ABD içerisinde İsrail'e yönelik desteği daha tartışmalı hâle getirecek gibi görünüyor. Keza seçim sonuçları açıklandığında aşırı sağ isimlerin meclise girmesi ABD'de rahatsızlığa yol açtı. İnsan hakkı ih-

lallerinin artması ve Filistinlilere yönelik ayrımcı politikalar ABD'li liberal siyasetçilerin İsrail'e desteğini zorlaştırıyor.

İsrail siyasi tarihindeki en fazla çeşitlilik barındıran koalisyon hükümetlerinden birinin yerini en sağcı hükümetlerden birine bırakması Netanyahu açısından kazanım gibi görünse de onu yeni zorlu bir sürecin beklediğine şüphe yok.

İsrail siyasi tarihindeki en fazla çeşitlilik barındıran koalisyon hükümetlerinden birinin yerini en sağcı hükümetlerden birine bırakması Netanyahu açısından kazanım gibi görünse de onu yeni zorlu bir sürecin beklediğine şüphe yok. Dinî Siyonizm Partisi, Filistinlilere ait binaların yıkılması, yasa dışı Yahudi yerleşim birimlerinin sayısının arttırılması, Mescid-i Aksa'nın Yahudilerin ibadetine açılması gibi İsrail işgalini genişletecek adımlar atılması konusunda Netanyahu'ya baskı yapabilir ve bunlar yeni hükümeti diplomatik açıdan zora sokabilir. Hak ihlallerini arttıracak aşırı eylemler, başta Biden yönetimi olmak üzere birçok ülkeyi rahatsız ederek diplomatik ilişkilere zarar verebilir. Yeni kurulacak hükümetin uygulamaları Batı Şeria'da uzun zamandır biriken direniş

enerjisinin de yaygın protestolara dönüşmesine sebep olabilir. Nihayetinde İsrail'de yeni kurulacak hükümetin ömrünün öncekilere göre daha uzun olması beklense de bölgede gerginliğin tırmanacağı bir dönemin yaklaştığı da açıkça anlaşılıyor.